

Plecarea în S.U.A. a Eminentei Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen

În ziua de 31 mai a.c. Eminentă Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a părăsit țara plecând în S.U.A., spre a lua parte la sesiunea de la New York a consiliului de conducere (Governing Council) al Congresului Mondial Evreiesc.

Pe aeroportul internațional Otopeni au venit să-l conducă d-ii: prim-rabin I. M. Marilus Emil Sech-

ter, secretar general al Federației Comunităților Evreiești Mozaice: Daniel Segal, președinte și Martin Băluș vice-președinte al Comunității evreilor mozaice din București, președinți de temple și sinagogi, enoriași.

A fost de față reprezentantul Departamentului Cultelor.

ȘABATUL

Limba ebraică n-a creat nume proprii pentru a deosebi zilele săptămânii; ea le denumește: ziua întâia, a doua, a treia ș.a.m.d. Pentru a șaptea zi, însă, geniul creator al limbii s-a manifestat alcătuind frumosul nume Șabat, adică ziua de odihnă.

Tora desfășoară în fața ochilor noștri priveliștea mărețată a creării cerului și pământului. Ea ne descrie haosul inițial, pentru a ne învăța că tot ceea ce a fost chemat la viață, tot ceea ce a căpătat formă, chip, leșe, un țel — a fost făcut de Mîna lui Dumnezeu. Mîna lui Dumnezeu a introdus tot ce era fără măsură și lipsit de armonie în cadrul mărunțat al ordinii și frumuseții.

Tora ne înfățișează întreaga creațiune ca pe un act liber al unui Dumnezeu creator, care face toate lucrurile după voința Sa. Inconunurarea plină de glorie a unei zile, desăvîșirea ei sublimă este Șabatul, zi de sărbătorire a libertății.

Șabatul apare ca marea revelație a libertății divine și de aceea a devenit revelația libertății umane. În Decalog, care este fundamentul credinței mozaice, și care este alcătuit aproape numai din porunci negative, el este prescris sub forma solemnă a unei porunci pozitive: „...Iar ziua a șaptea este Șabatul, ziua Domnului Dumnezeu tău. Să nu lucrezi în ea, nici un lucru, nici tu, nici frîul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici dobitoacul tău, nici străinul care locuiește în lăuntrul cătărilor tale.“

Munca cinstește pe cei care o fac. În zadar vom căuta ideea aceasta nu numai la populațiile din epoca biblică, dar chiar și la reprezentanții cei mai autentici ai popoarelor civilizate din antichitate, cum au fost marii creatori ai civilizației elenice care, fiind adepții unei tradiții constante, tindeau dimpotrivă, se înțelege, să facă să apese jugul muncii asupra sclavilor, pentru ca omul liber să se poată deda unor ocupații mai nobile, cum sînt cele care fac din viața pe pămînt o sărbătoare, și să poată cultiva darurile spiritului. Sclavia era o rană deschisă în trupul lumii vechi; ea a fost una din cauzele decăderii națiunilor civilizate pe care

le-a dus la ruină, distrugeându-le viața economică și morală.

Decalogul introduce preceptul Șabatului zicînd: „Șase zile lucrează și fă toate lucrurile tale.“ Iată o învățătură divină înfățișîndu-se ca fundamentul oricărei vieți economice. Din acest punct de vedere, Tora a devansat concepțiile epocii moderne potrivit cărora munca nu este numai o condiție necesară a existenței societății, ci și temelie și podoaba vieții morale a omului.

Cuvintele acestea: „Șase zile lucrează și fă toate lucrurile tale“ sînt suficiente ele însele pentru a conferi Decalogului un loc de onoare care-l înalță pe locul cel mai de sus. Valoarea morală a muncii este astfel îmbinată printr-o legătură puternică cu odihna Șabatului în așa fel, încît moralitatea acestei odihne de Șabat să fie conținută în germene în toată munca săptămîinii și decurge în chip firesc din ea. Libertatea muncii se manifestă prin odihna care-i urmează și care așterne peste ea podoaba sfîntă a unei consacrații religioase. Datorită muncii din zilele care preced sărbătoarea odihnei, aceasta reînnoiește perpetuu binefăcerea pe care o aduce aceluia care o celebrează.

Odihna Șabatului, care îngăduie și servitorului, și servitoarei să-și refacă puterile, restituia sclavului o adevărat bunul pe care sărăcia sa făcea să-l umilească și mai mult: demnitatea umană. În vreme ce zilele de muncă, cu poverile și oboselele lor, cu grijile și datoriile lor, cereau nu numai sclavului, dar și stăpînului lui, să-și îndeplinească munca pentru marea bine a locuinței comune, ziua de odihnă la rîndul ei, cu dulcea sa pace care refăce sufletul, cu incomparabila ei demnitate care înalță omul deasupra nevoilor aspre ale vieții, cu lumina sfîntă pe care o răspîndește peste tot ceea ce se face aici sub soare și-l dă splendoare, gloria, frumusețea unui gînd divin, ziua de odihnă strălucea deopotrivă pentru solav și pentru stăpînul său. Aceasta, pentru că Șabatul este marea învăgîtor care, potrivit celor istorisite în Cartea Pacerii, triumfă asupra fatalității și proclamă, chiar la începuturile vieții universului, libertatea totală a Creatorului divin. El dobîndește astfel victoria asupra servitiului la care munca constrînge în mod inevitabil; el revine fără încetare și la fiecare revenire suprinde această servitute, redînd sclavului libertatea sa, restituindu-i demnitatea umană cu întreaga ei valoare.

Șabatul face din bunăvoință un drept, din caritate un act de dreptate. Omul liber dînd sclavului deplina libertate a Șabatului primește el însuși mai mult decît dă. Nu este suficient să recunoască drepturile aceluia care-l slujesc, mai trebuie să înțeleagă justetea dreptății ca a-tare și să se incline în fața demnității umane în persoana servitorilor săi; nu mai purtîndu-se astfel se înalță la rîndul său la plenitudinea acestei demnități în sensul dreptății și moralei sociale.

Dacă considerăm instituția Șabatului în raport cu facerea lumii, constatăm că o ridică pe aceasta din constrîngerea fatalității la manifestarea libertății divine.

(Continuare în pag. IV-a)

Biografia președintelui Nicolae Ceaușescu în limba ebraică

Sub auspiciile Ligii de prietenie Israel—Republica Socialistă România a apărut la Tel Aviv volumul „Nicolae Ceaușescu — președintele Republicii Socialiste România“.

Cartea — tipărită în excelente condiții grafice — cuprinde traducerea în limba ebraică a biografiei scrise de ziaristul francez Michel P. Hamelet, precum și o culegere de interviuri și cuvîntări ale președintelui Nicolae Ceaușescu.

În cuvîntul introductiv, semnat de d. Mihal Landau, din conducerea Ligii de prietenie, se subliniază personalitatea proeminentă a președintelui Ceaușescu, prestigiul unanimității de care se bucură în lumea internațională, precum și înfăptuirile remarcabile ale României socialiste din ultimii ani. Autorul introducerii arată că apariția acestei cărți răspunde interesului viu manifestat de opinia publică israeliană față de România și eminentul ei președinte, fiind totodată o contribuție de seamă la o mai bună cunoaștere și apropiere între cele două țări și popoare.

Versionea ebraică a cărții a fost realizată de A. Ben-Aharon.

IN CLIȘEU : Coperta cărții

„ȘALOM!“

După cum se știe, din cele mai vechi timpuri urarea „Șalom! Pacea!“ constituie salutul curent la evrei.

Sensul cuvîntului a suferit o evoluție în textele biblice. La început Șalom însemna „prosperitate“, „bună stare“ (Ieremiahu 29,7; Iov 15,21). Are însă sensul de „salutări“, atunci cînd Iacov cere păstorilor știri de la Laban sau cînd Iosif se interesează de frații săi și de starea tatălui său (Geneza 48,27). Mat tirziu, atît în ebraică, cit și în aramaică „Pacea fie cu voi!“ a devenit o formulă obișnuită de salut.

„Șalom“ e folosit în Biblie și în sens de „prietenie“: „Chiar și prietenul meu intim (ad literam: prietenul păcii mele) și în care imi puneam nădejdea, acela care minca piinea mea, a ridicat căciunul împotriva mea“ (Psalmi 41,10).

Alt sens al cuvîntului Șalom este acela de pace, antonim al războiului: „Vreme este să iubești și vreme să urășți. Este vreme de război și vreme de pace este“ (Eclesiastul 3,8). De asemenea înseamnă și pace a spiritului și a sufletului. Dragostea de pace este prețuită ca o mare virtute. În consecință, pactul păcii se bucură de o mare considerație. „Iubiți adevărul și pacea“! (Zaharia 8,19). Pacea e o binecuvîntare pe care Dumnezeu o acordă omului, căci El este creatorul păcii: „Eu întorc lumina și plămădesc întinericul; eu sînt cel ce urzește pacea și creez adversitățile (Ieșaiahu 45,7).

Pacea apare pe primul plan al viziunilor mesianice ale fiilor lui Israel. Acest popor a suferit atît de des pe propria sa piele jugul cuce-

riturilor, încît apreciază valoarea securității și păcii. Profetii au mers chiar mai departe; ei și-au exprimat credința în realizarea unei păci universale, care să permită înfrățirea tuturor oamenilor de pe pămînt. Astfel, după Ieșaiahu, în epoca mesianică toți oamenii vor urma calea Domnului, care va fi un arbitru între popoare, iar războiul va fi înălțurat pentru vecie (11, 2-4). Profetul Miha duce și mai departe această viziune. „Un popor nu va mai trage sabia împotriva altui popor și nimeni nu va mai învăța arta războiului. Fiecare va sta tihnit sub vița sa și va sta smochinul său și nimeni nu va mai răspîndi groaza, căci gura Domnului Savaot a jăgăduit aceasta“ (4,4). După Ieșaiahu, pacea universală se aplică și tuturor animalelor (11,6). Alesul lui Dumnezeu poartă adesea titlul de „prinț al păcii“ (9,6).

În literatura rabinică, pacea e glorificată ca un bun și o binecuvîntare incomparabilă. „De dragul păcii“ devine principul călăuzitor în relațiile dintre evrei și celelalte popoare. „În interesul păcii, adevărul poate fi sacrificat“ (Yeabamot 65 b, Talmud). „Lumea se menține prin trei lucruri: prin adevăr, bun simț și pace“ (Avot 10,8). Aforismele cu privire la pace sînt numeroase. Dăm cîteva dintre ele: „Pacifizarea, ca și caritatea este folositoare în ambele lumi“ (Peah 1,1). „Numele Domnului e pace“ (Pereki ha Șalom). „Mare e pacea, căci binecuvîntarea sacerdotală se termină cu pace“ (Sifrei). „Acel care instaurează pacea în propria sa casă are același merite ca și cînd ar fi stabilit pace în sinul întregului popor al lui Israel“ (Abot Rabi Nathan 28,43 a).

STUDIU DESPRE LIMBA ARAMEICĂ

Într-o disertație ținută recent la Universitatea ebraică din Ierusalim, dr. Abraham Tal demonstrează, cu argumente lingvistice convingătoare că traducerea în aramaică a cărților primilor profeti din Biblie, atribuită de Talmudul babilonian lui Ionatan ben Uziel, a fost efectuată în Iudeea, în primul secol al erei noastre.

O carte despre „Struma”

de I. PELTZ

Maria Arsene s-a dovedit, pe parcursul celorva decenii, un scriitor-militant în slujba dreptății sociale și a adevărului. De la început, a înțeles că literatura nu e numai simplu joc, avalanșă de imagini, calofiliile. Prezența esteticului, la el, e fundamentată pe o etică, pe tendința unei demonstrații, pe străduința de a folosi celui care îi citește articolul, nuveța sau rîmnanul. În acest sens scriitorul-militant, prin contribuția pe care o aduce mersului înainte al istoriei, își justifică rațiunea să de a fi.

A colaborat la „Cuvîntul liber” (și sint mîndru că am fost, atunci, cel care îi „puneam litera” schișelor sale și-i fixam locul în paginile revistei) și s-a dovedit un consecvent cunosător al mediilor asupra cărora și-a plimbat privirea. Vorbeam, adesea, cu neuitatul Sahia despre rolul mobilizator al scrierilor de pe poziții net-progresiste și constatam cit de utilă e activitatea, pe această linie a colaboratorului său de la „Bluze albastre”: Maria Arsene.

De altminteri și înainte și după 23 August, scriitorul a desfășurat și continuă a desfășura o muncă, pe cit de utilă, pe atît de prețuită în variate sectoare: redactor la diferite reviste, colaborator la zărele democratice (pînă la eliberare) la cele de azi după, conferențiar și cercetător al istoriei, al evenimentelor politice, al tuturor împrejurărilor care au grăbit triumful omeniei asupra odioaselor regimuri fascisto-nutleriste.

N-a obosit, acest scriitor, în adîncirea faptelor, găsindu-le dimensiunea lor reală la scara timpului.

El și-a dat seama că e obligat, nu numai să descrie întîmplări, — dar să determine și o luare de poziție.

Maria Arsene

Atunci, cînd în 1938, a publicat cartea „Nu sint cu dreapta” n-a realizat numai un pamflet anti-fascist, a fost, cartea, și o profesune de credință. Tot așa, cu celelalte scrieri („Comaradul Strul”, „Juda”, „Ruth”) care au proiectat în lume figura omului de cîrmă și de atitudine. Tot ce a publicat mai tîrziu („Oamenii nu vor să moară”, „Vremuri și semne”, „Preludii”, „Los”, „O.K.”, „Pianoforte” și altele) scot în evidență această permanentă preocupare a literaturii de a contribui la înfăptuirea unei lumi drepte, eliberată de contradicții etice, economice, sociale. Aceeași grijă a avut-o și acum, prin recenta sa carte: Struma.

Ce a fost Struma o știe, azi, toată lumea. O știe, dar n-ar trebui s-o uite. N-ar trebui lumea să uite pe acei evrei care și-au inchipuit că-și pot salva viața, amenințată de legionari și de fasciști, de criminali de profesie și de „conjunctură”, de troglodiiții hitleristi care între 1940—1944 (pînă la epocalul 23 August) tăiau și spînzurau în țara lui Făt-Frumos. — n-ar trebui să uite pe acei tineri și maturi, bătrîni și bolnavi care au crezut că se pot salva îmbarcîndu-se pe coșciugul denumit Struma.

Au avut convingerea că în acest fel vor

supraviețui. Dar în acea ante-cameră a morții n-au trăit: au agonizat.

Cumpletele scene petrecute pe acea, de înfrîntoare amintire, Struma, au gîsit în Maria Arsene un pictor realist, dar și, a-fectiv, de partea victimelor. Oameni stămîzni, bolnavi, luptîndu-se, în condiții drăcești, cu nevoile imperioase ale unei ambarcațiuni sinistre, lipsite de cel mai elementar confort, au murit în rate înainte de a cădea pradă adîncurilor mării dezlănțuite. Sutele de tineri și bătrîni, de femei și de copii care și-au trăit pe vas cea din urmă tragedie, condamnații fără judecată, la o moarte cumplită, și-au gîsit în Maria Arsene cronicarul talentat și, în același timp, emoționat pînă la desperare, care a lăsat istoriei înfricoșătorul document: cartea sa — cartea Strumei.

Fiecare capitol, fiecare pagină proiectează o lumină crudă, de înfern, asupra secvențelor de film spîmîntător trăit de sutele de victime ale neomeniei, ale cruzimii, ale instinctelor animalice declanșate împotriva unor sărmane făpturi fără apărare.

Struma nu e numai o carte literară, o descriere a altui apocalips, o nouă dovadă — fără putință de contestare — a ceea ce e în stare să comită fiara bipedă cînd i se dă posibilitatea să „acționeze”; Struma e un act de acuzare, realizat cu mijloace de expresie convingătoare, împotriva asasinilor răspunzători deuciderea sutelor de evrei înghesuși pe vasul care îi ducea spre moarte. Se zice că ficțiunea, capacitatea de a imagina a artistului e fără limită. Sint, însă, împrejurări cînd ficțiunea, imaginația, sint depășite de realitate. E cazul Struma.

Un scriitor, un militant pentru progres, bine și adevăr, s-a crezut obligat, la capătul a cincisprezece ani de competență documentare, să ne ofere acest tablou al asasinării sutelor de evrei de pe vasul capcană — a sutelor de evrei care se adăugă milioanele de victime ale fascismului și nazismului...

UN NOU TIP DE TRACTOR ROMÂNESC

Constructorii de tractoare din Brașov au reușit să realizeze prototipul unui nou tractor românesc foarte solicitat de agricultură, tractorul de 80 de cai putere. Noul tractor are comanda ambreiajului hidraulic și este prevăzut cu 16 viteze înainte și 4 înapoi. De asemenea, el este echipat cu pneuri de 18,4 ori 30 toți, ceea ce îi mărește mult aderența la sol, permițînd să fie utilizat la lucrări agricole grele, cu o productivitate mărită.

SISTEMUL DE IRIGAȚII SADOVA—CORABIA

În stînga Jiului, de la Bechet-Sadova și pînă la Corabia, în județele Dolj și Olt, pe prima terasă a Dunării, se află întinse suprafețe de nisipuri. În anul 1970 a început construcția unui modern sistem de irigații pe o suprafață de 79 500 hectare. Irigarea suprafețelor din această zonă creează condiții deosebite de dezvoltare și intensificare a agriculturii.

Recent au fost înceiate lucrările primei etape a acestui proiect. Ca urmare, apa din Dunăre este pompată de către cele 63 stații de pompare sub presiune pe canale ce se întind pe o lungime de 125 km și prin conducte ramificate pe cele 29 500 hectare nisipoase între Sadova—Corabia.

În anul viitor, sistemul de irigații Sadova—Corabia va intra în funcțiune cu întreaga suprafață.

AUTOTURISMUL 60 000

De pe banda de montaj a uzinei de autoturisme Pitești a ieșit recent autoturismul „Dacia” purtînd numărul 60 000. Acest succes de prestigiu a fost obținut ca urmare a faptului că de la intrarea în funcțiune a uzinei colectivei ei a reușit să-și ridice nivelul pregătirii profesionale, să acumuleze noi cunoștințe legate de fabricația autoturismelor românești. El realizează acum o limuzină „Dacia” în numai 5 minute, față de 6—7 minute, cît prevede proiectul.

NOI OBIECTIVE INDUSTRIALE

În zona industrială de nord a orașului Bistrița se află în construcție două noi obiective industriale. Unul din ele este uzina de utilaje pentru industria materialelor de construcții și refractare. Aici se vor produce, între altele, electrofiltre, linii pentru geamuri trase și laminate, mașini-unelte pentru prelucrat mozaicul etc.

Al doilea obiectiv industrial îl constituie complexul pentru prelucrarea lemnului, care va avea o fabrică de mobilă, o fabrică de plăci aglomerate din lemn și o secție de innobilare P.A.L. Tot în această zonă industrială a Bistriței s-a construit și dat în funcțiune de curînd o termocentrală modernă.

Evocări

B. LUCA

de SAȘA PANĂ

Poetul scrie :

„In beznă și pustiu de fînterim noi rădăcim neștiutori, în infinit: dar nu știm dacă s-a sîrșit, ori încă va să vie suprema nebulie.”

Fără să privească pe dușmani cu ură, B. Luca se simte în fața unor oameni triști, ca și dînsul, la o singurare colectivă :

„Și dacă iară ne vom bate, și dacă iarăși într-o zi, în glodul văilor adînci ne vom zdrobi, înconștienți ca două stînci, din culmi opuse prăvălite de-aceiași vrere neștiută; sau dacă pe redută ne-om sîși ca fiarele-asmuțite. tu-mi vei rămîne, totuși, frate.” (Golgota)

Prin asemenea versuri, poezia lui B. Luca crește în semnificație, ea devenind expresie-exponent a multîmilor doritoare de pace. Poetul pătrunde adînc în sufletele oamenilor, de celor mulți și iubitori de libertate.

Am rechemat în această evocare doar pe poetul aducător al dorului de pace și al rechizitorului împotriva războaielor provocate din ambiția celorva și pe poetul care cîntă pe ziditorii unei noi lumi acolo unde în urma tunurilor crescuseră buruienile ruinilor și ale tristeții :

„Se pulberă un strat din vechiul om și omul nou e aproape, mai aproape. Lumină, larg, un vînt de răsărit împrăștie miasma din chilii.”

Din ultima corvoadă, oamenii se îndreaptă încet, greoi, din șale. Un zîmbet

înfloresc pe buzele lor palide. Poemul se încheie lumincos, plin de optimism :

„Un crez întemeiat pe spadă, A FOST !...”

Se intitulează „Ziditorii” și a apărut în primul număr al revistei *Umanitatea*, la Iași, în 1920.

Cu alt prilej ne vom opri și lîngă dramaturgul, lîngă autorul dramei „Omul de prisos” (reprezentată, în 1919, la Teatrul Național din Craiova, al pieselor „Șecalii” (cu Ion Manolescu protagonist), „Creditori” (reprezentată pe scena aceluiași teatru, peste doi ani, al poemului dramatic (încă în manuscris), „Soarele” și al apotezelor risipite prin reviste și cotidianele), intitulat uniform „Cinice”. Ele denotă pe observatorul inteligent care știe să le îmbrace într-un umor particular. Iată trei mostre luate la întîmplare : „Oamenii se împart în două categorii : proști și mai proști. Proști : cei care nu pricep nimic ; mai proști : cei care cred că știu totul.”

„Geniile sint plagiatorii generațiilor viitoare.”

„Si jeunesse savait, si vieillesse pouvait — nici una nici alta n-ar avea farmec.”

NOTĂ B. Luca (Luca Bernstein) s-a născut la Rîmnicu-Sărat, la 6 iunie 1873 și a murit în București la 22 martie 1931.

*) B. L. a colaborat la *Acțiunea*, *Rampa*, *Năzuința* (Craiova), *Flacăra*, *Versuri și proză* (Iași), *Scena*, *Hatikvah*, *Lumea evree*, *Umanitatea* (Iași), *Om liber*, *Umanitarismul*, *Puntea de fildes*.

Înbiul război mondial, cu durerosul lanț de suferințe și de orori s-a oglîndit, curînd după încheierea marelui măcel în opera a doi poeți : unul — B. Luca — fiind premegătorul celuiilalt — Camil Petrescu. Spunem premegător în sensul în care E. Lovinescu a găsit că „versurile de război ale lui B. Luca reprezintă un prim material neprelucrat al poeziilor lui Camil Petrescu”. Poezia lui B. Luca se încaadrează în literatura de notații realiste care evocă aspra viață de pe zona frontului, în cuvinte golite de orice poetizare :

„Convoaie lungi de ologi, de ciungi cu carnea putredă de brîncă, cu rane sîngerinde încă; invălmășeală de-ofișeri, soldați, la fel de hizi, flămînzii și degerați ! Înnoatăta glodă cu trupul frînt și fața moartă. (La triaj)

După lungi ani de poezie eroică-circumstanțială, B. Luca este primul poet care, abia ieșit din noroiul tranșelor și de sub ploaia obuzelor, transpune, în versuri dure, imagini pe care le adusese tîpărite în memorie. O poezie antirăzboinică, cu o componentă declamatoare, — ceea ce îi cîntărește caratul estetic. Ea își păstrează neatinș valoarea de document. Iată cum se oglîndește cîmpul „După bătălie” :

„Albind în șanț frînturile de-eroi, Se-nalță leneș mortul rotocol Și lunecînd încet pe-albastrul gol, S-ogîndă-n ochi incremeniți și goi.

Un monstru mitic : un gigant sobol, A rădăc din stîrșuri mușorot — Și-n liniște de cîmîtur, un roi De candelii roșii pilpii-n nămol.”

Pe o insulă din arhipelagul Sporadelor...

Kos, Meröpis sau Stauchio este o insulă din arhipelagul Sporadelor din Marea Egee în care prezența evreilor a fost semnalată din timpurile cele mai vechi. Sub Alexandru cel Mare, insula — vestită prin vinurile sale — era considerată unul din principalele centre ale populației evreiești din Marea Egee. Josephus Flavius ne relatează că Mitridates a trimis un emisar la Kos pentru a pune mâna pe urul depozitat aici de către regina Cleopatra, urmând să aducă totodată și „800 talanți aparținând evreilor” (Antic. XIV, 7). Evreii din Kos sunt menționați și în documente datând din timpul lui Antiochus al VII-lea.

Un document din anul 49 î.e.n. al consulului Caius Fannius, adresat locuitorilor din insula Kos, le amintește acestora că trebuie să respecte decretul senatului roman de a permite popasul evreilor plecați în pelerinaj la Ierusalim.

După cucerirea insulei de către cruciați, în anul 1315, pe baza unui decret al lui Pierre d'Aubusson, mare maestru al ordinului Sfintului Ioan, evreii au fost obligați să se strămute la Nice. Nu se știe exact când s-au reîntors la Kos, dar dintr-un document datând din anul 1685, aflat la Rhodos, rezultă că obștea din Kos era în subordinea comunității din Rhodos, căreia îi plătea o taxă colectată de la 18 persoane, ale căror nume se află menționate pe document. În 1870, această taxă era atât de modestă, încât lăsa să se presupună că în acea vreme comunitatea era mică; ea nu avea rabin, ci se afla sub îndrumarea șef-rabinului de la Rhodos.

În anul 1747, un anume Eliezer Tarica a construit pe cheltuiala sa o mică sinagogă care mai există și azi.

La Kos există două cimitire evreiești: unul foarte vechi, aflat pe țărmul mării; al doilea, în interiorul insulei, are peste o sută de morminte, cel mai vechi datând din anul 1715.

CĂTRE CITITORI

Reînnoiți-vă din timp abonamentul pe semestrul II, spre a vă asigura primirea în continuare a revistei la domiciliu.

Costul abonamentului este de:

12 lei pe 6 luni.

24 lei pe 1 an

Plata se face la casieria F.C.E.M. din str. Sf. Vineri nr. 9 sau prin mandat poștal, pe adresa F.C.E.M. cont B.N.R. 49.8.01.000 Sector 4, București.

meridionale

TRADIȚII SEFARDE

Un însemnat eveniment din viața limbii și literaturii ladino îl constituie apariția noului antologiu tradusă din limba engleză. Conținând poezii și folclor în limba ladino din secolele XVI—XVII.

Limba ladino este un amestec de cuvinte vechi spaniole, ebraice, portugheze, grecești, turcești și e vorbită de evreii sefarzi care se găseau în trecut sub dominația turcă (Turcia, Bulgaria, Grecia).

Cuvântul „ladino” derivă de la „latină”. În decurs de secole, limba ladino mai era cunoscută sub numele de „djudezmo” (idiș) și „romans”.

Limba ladino a continuat a fi vorbită în țările unde s-au așezat evreii din Spania, după alungarea lor, în anul 1492. În această limbă au fost date la iveală cărți religioase, ziare și cărți. Au fost traduse părți din Biblie, Sidur, Pirke Avot, părți din Șulhan Aruh ș.a.

Se precizează că azi limba ladino e vorbită de 500 000 de evrei, dintre care 200 000 locuiesc în Israel.

În ultimul timp au fost descoperite numeroase texte literare în limba ladino, despre care timp de aproape patru secole se credea a fi pierdute. Ele au văzut lumina tiparului în noua antologie „Tradiția sefardă”. Autorul și redactorul acestei opere valoroase este Moșe Lazar.

Antologia, care cuprinde 222 de pagini, a apărut în acest an în editura Norton, din inițiativa Comisiei pentru educarea adulților, sub auspiciile „UNESCO”. Volumul reprezintă rodul muncii a numeroși filozofi și literați, care au făcut cercetări pentru găsirea de manuscrise în limba ladino în bibliotecile din multe țări, în special în Spania, Italia și Israel. Ei au imprimat pe benzi cîntece și zicale, cîntece sau recitate de bătrîni sefarzi, mai ales în Israel și America Latină, cu scopul de a salva tezaurul spiritual al limbii ladino.

Antologia „Tradiția sefardă” cuprinde pentru prima oară 303 versuri din „Poemul lui Iosif”, bazat pe povestea biblică despre patriarhul Iosif. Această operă poetică datează din prima jumătate a secolului al XV-lea. Ea a fost scrisă în limba spaniolă cu caractere ebraice. Un erudit a descoperit textul în Biblioteca Vaticanului.

În 1930, filologul spaniol Gonzales Luberă a dat la iveală numai 30 de versuri, datorită unui manuscris găsit la Universitatea din Cambridge.

Antologia mai cuprinde proverbe în limba spaniolă, unele avîndu-și sursa în Biblie.

Mai tîrziu, în secolele XVI—XVII, folclorul spaniol s-a îmbogățit cu noi cîntece și poeme.

În prefață, autorul antologiei subliniază marea însemnată a tradiției orale spaniole care s-a transmis din generație în generație, timp de secole.

MONOGRAFIE CONSACRATĂ LIMBILOR SEMITICE

Sub egida Academiei de Științe a U.R.S.S. apare lucrarea lui B. Grande, „Introducere în studiul comparativ al limbilor semitice”.

Obiectul celor peste 600 de pagini, cit va cuprinde cartea, îl formează principalele caracteristici structurale ale familiei limbilor semitice, precum și elementele de convergență și de diferențiere ale diverselor idiomuri care intră în componența ei.

În anexă, se va proceda la o succintă trecere în revistă a gramaticii unui număr de cinci limbi semitice (akkadiană, arabă, arameică, ivrit și etiopiană), la care se mai adaugă texte ilustrative pentru fiecare dintre ele.

Tirajul lucrării va fi de 10 000 de exemplare.

Ghetoul din Veneția

Veneția, oraș istoric de pe țărmul Adriaticii, a oferit din timpurile cele mai vechi ospitalitate evreilor. În insulele lagunei, în decursul istoriei, s-a constituit o obște evreiască care a jucat un rol important în istoria iudaismului.

Nu există documente care să permită să se stabilească cu exactitate epoca în care evreii au sosit pentru prima dată la Veneția. Totuși, prezența lor datează din timpuri foarte îndepărtate. Astfel, dintr-o hartă geografică din anul 1090, în legătură cu un dar făcut de dogele Vital Faliero mănăstirii San Giorgio Maggiore, rezultă că în secolul al XI-lea a existat la Veneția o „Giudaica”, adică

o zonă specială locuită exclusiv de evrei. Un decret din anul 1290 arată că neguțătorii evrei de origine levantină au obținut în Giudaica un spațiu în care să-și depoziteze mărfurile.

În secolul al XIV-lea s-au refugiat la Veneția evreii aschenazi din Europa orientală. Permisele de reședință a evreilor în Veneția au fost introduse în anul 1366. Ele trebuiau reînnoite la fiecare cinci sau zece ani. În anul 1394 s-a introdus semnul distinctiv pentru evrei. În anul 1492, evreii din Spania, fugind de inchiziție, au venit la Veneția unde au constituit comunitatea sefardă, din care a făcut parte Don Itzhak Abrabanel, filozof, exeget și diplomat.

În 1516, evreii au fost obligați să se restrîngă într-o anumită zonă a orașului, rezervată lor. Ei au început să se organizeze, constituind o colectivitate autonomă care cuprindea sinagoga cu rabinii lor și instituțiile culturale; a mai luat ființă și un tribunal rabinic, care judeca atît procesele civile cît și cele penale, avînd dreptul să pronunțe excomunicări. La începutul secolului al XVI-lea comerțul exterior a luat o mare extindere. Mulți dintre membrii obștei continuau a păstra legături cu țările de baștină, alții stabiliră legături cu obștile nou formate la Londra, Amsterdam și Rotterdam de către refugiații evrei din Spania. Zidurile ghetoului au fost dărîmate în anul 1787, dar egalitatea în drepturi obținută de evrei a fost un timp mîi mult teoretică. În timpul mișcării Risorgimento, evreii au participat la luptele patriotice, dînd Veneției mai mulți bărbați de seamă ca Isacco Pesaro Maurogato, Leon Pincherle, Abramo Lattes, Solomon Olper ș.a.

Persecuțiile naziste din timpul celui de al doilea război mondial au avut drept rezultat nimicirea unui sfert din membrii obștei. Totuși în anii de după război, obștea s-a refăcut ajungînd la 5 000 de suflete, în anul 1965. Ulterior, ei s-au dispersat în alte orașe și țări, rămînd o comunitate mai redusă în care serviciile rituale, culturale și sociale funcționează normal.

EVREII DIN BELGIA

Înainte de al doilea război mondial în Belgia trăiau circa 100 000 evrei, bucurîndu-se de o veche tradiție de libertate și egalitate în drepturi.

După 1933, un număr de evrei din Germania au găsit în Belgia un refugiu care din nefericire s-a dovedit iluzoriu: începînd din anul 1940, ocupații nazisti i-au deportat, ca și pe evreii originari din Belgia, spre lagărele de exterminare. Mai mult de jumătate din populația evreiască

a fost astfel decimată. În momentul de față există în Belgia două comunități mai importante, una la Bruxelles și alta la Anvers.

La Anvers trăiesc acum peste 12 000 evrei, constituind o comunitate cu o viață religioasă proprie. Majoritatea membrilor ei lucrează în industria diamantelor.

Evreii din Anvers vorbesc patru limbi — franceza, flamanda, ebraica și idiș care reflectă viața lor socială: ebraica cuprinde sfera vieții religioase; idiș este pentru convorbirile obișnuite (mai ales la cei mai în vîrstă), franceza e folosită de cei care frecventează cercuri neevreiești, iar tineretul folosește mai mult flamanda.

Refacerea obștei evreiești din Bruxelles, după război, a fost mult mai dificilă. Totuși, încetul cu încetul s-a constituit o comunitate care numără peste 22 000 de suflete. La Bruxelles apar cîteva ziare evreiești, există cluburi sportive și biblioteci evreiești.

La Gand ca și în alte orașe mai mici există comunități evreiești formate din cîteva zeci de familii.

Spiritul de prevedere în Biblie

Tora, Talmudul și cărțile de rugăciuni abundă în îndrumări privind nevoile, aspirațiile și problemele omenești care au ajuns azi să stea la baza unei polițe de asigurare.

Să luăm unele probleme de asigurare, pe care le întâlnim prin analogie și în Tora :

A economisi în perioade de prosperitate pentru a avea rezerve în anii mai grei care vor urma.

A răspunde la nevoile văduvei și ale orfanului.

A plăti o compensație pentru vătămarea sau pierderea unei vieți omenești.

A defini răspunderea civilă în cazul unei pagube cauzate de un incendiu care a izbucnit în locuința cuiva sau din vina unui animal domestic.

Exemplul clasic din Biblie de economisire pentru a putea rezista în ani de foamete, ne este oferit de povestea lui Iosif, care a înșelozat grâu ca măsură de prevedere în eventualitatea „a șapte vaci stabe”. Când popoarele învecinate au avut ani grei, au fost constrânse să se ducă în țara lui Iosif pentru a cumpăra acolo grâu (Geneza, cap. 41).

În ce privește ajutorul acordat văduvelor și orfanilor, în cartea IV-a a Regilor, cap. IV, versetul 1—7 găsim ceea ce se poate considera drept simbolul spiritului de caritate. Acest capitol care se citește ca Maftir după pericopa „Vaiera” relatează povestea văduvei și a profetului Elisei. O văduvă veni să se plîngă profetului : soțul ei făcuse datorii pentru a-și întreține copiii. La moartea sa, văduva nu avusese cu ce să le achite. De aceea creditorii cereau ca să ia pe cei doi fii ca sclavi. Tot ceea ce posedă în casă era un urcioc cu ulei. Profetul o sfătuși să împrumute de la vecini vase goale și să le umple cu uleiul din urcioc. Se produse o minune : Uleiul curse nefcetat până când toate vasele se umplură. Atunci profetul îi spuse : Vinde uleiul, apoi plătește-ți datoriile și din ceea ce rămîne vei trăi, împreună cu fiii tăi”.

Astăzi, o asemenea minune se înfăptuiește cu ajutorul unei coli de hîrtie și a

unei picături de cerneală și se numește poliță de asigurare. Biblia amintește de nenumărate ori că ajutorarea văduvei și orfanului este datoria cea mai sfîntă a oștei.

Obligația de a da compensație pentru pierderea unei vieți omenești sau pentru vătămarea integrității corporale o găsim în versetul capitolului 21 din Exodul, care se referă la celebrul „ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mîna pentru mîna și picior pentru picior”. Erudiții au interpretat că acest pasaj înseamnă : „plata în bani pentru deprecierea valorii umane mutilate sau diminuate”. Talmudul prevede un barem al despăgubirilor ce trebuiau plătite în cazul că o persoană e făcută inaptă în urma unor răniri, precum și cheltuielile pentru îngrijirea medicală. Astăzi, nenorocirile și accidenteale sînt acoperite prin polițe de asigurare care acoperă o parte din cheltuielile pentru îngrijirea medicală, compensații pentru pierderi etc.

Ultima categorie, aceea a răspunderii civile citim în capitolul 21 din Exodul, care spune că „dacă un bou răneste un bărbat sau o femeie și dacă aceștia mor, boul trebuie lapidat, dar stăpînul său este absolvit de pedeapsă. Dar dacă acest bou a mai rănit pe cineva înainte și totuși stăpînul său nu l-a supravegheat și astfel el a mai omorît un bărbat sau o femeie, boul va fi lapidat și chiar și stăpînul său merită moartea”.

Erudiții spun că această regulă poate fi aplicată oricărui alt animal. Boul a fost ales doar ca exemplu. Proprietarul trebuie să moară, ceea ce înseamnă — după unii comentatori — că el trebuie să ispășească pierderea unei vieți omenești provenită din cauza lui, afară doar dacă nu va fi absolvit prin plata unei compensații. În zilele noastre, o poliță de asigurare acoperă risourile civile.

Toate aceste măsuri compensatorii decurg din principiul umanitar potrivit căruia bătrînii, orfanii, văduvele, infirmii au dreptul la viață ; mai mult chiar, ei au dreptul la protecția comunității.

I. S. ROMON

Ramban și Rașba

Ramban (1195—1270), care cunoștea temeinic limbile spaniolă și arabă, și-a sorbit învățătura de la înțelepții evrei din Franța, Provence și Spania ; el a scris comentarii la mai multe tratate talmudice. În comentariile sale la Tora el explică sensul prescripțiilor și ideile ascunse în povestirile Torei, potrivit Talmudului și textelor înțelepților săi. În aceste comentarii sînt evidente cunoștințele sale filozofice și se găsesc de asemenea aluzii cabalistice.

Ramban a părăsit Spania plecînd în Erez Israel, unde a murit.

Discipolul lui Ramban, rabi Șlomo ben Aderet — Rașba (1245—1310) a fost rabinul Barcelonei și șef rabinul

statului Argon. Credincioși din Spania și din Franța, din Germania și din Africa i se adresau în chestiuni religioase. Ni s-au păstrat peste trei mii de răspunsuri pe care le-a dat la chestiuni ridicate din aceste țări.

Rașba nu s-a limitat doar la Talmud și la legile sale. În calitate sa de șef rabin al regatului Argon îi reveneau și chestiunile obștești, impozitele și judecarea cauzelor litigioase.

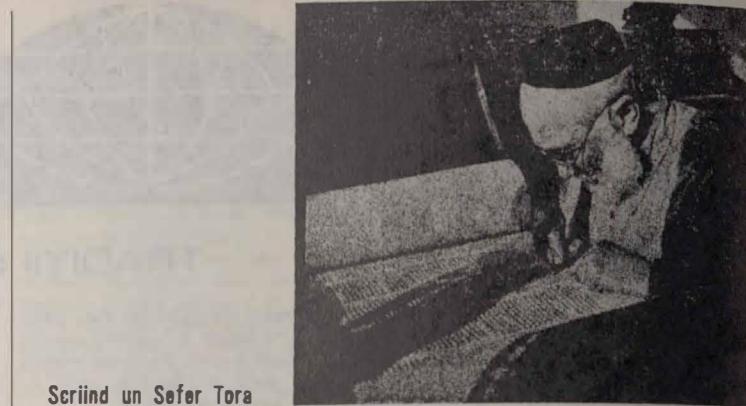
De cîteva ori a recurs și la arma scrisului spre a apăra principiile mozaice împotriva potrivnicilor din afară.

BRIT IVRIT OLAMIT

Citiți în pag. a 12-a textul în limba ebraică.

BAR MIŢVA LA GALAŢI

Recent, la templul din Galați a avut loc o frumoasă festivitate de Bar Mițva, la care au luat parte mulți invitați, precum și cursanții de la Talmud-Tora. Ei au venit să sărbătorească împreună majoratul religios al colegiilor lor Artur Brociner, unul din cei mai buni cursanți de la Talmud-Tora.

Scriind un Sefer Tora

DIN VIAȚA COMUNITĂȚILOR NOASTRE

BIRLAD

Conducerea Comunității a obținut în ultima vreme realizări îmbucurătoare. Astfel, a fost renovat sediul, s-a făcut un gard nou în jurul Templului mare, precum și alte cîteva lucrări gospodărești.

Este în curs amenajarea drumului de acces spre cimitirul mozaic, lucrare ce se execută cu sprijin

ul Federației Comunităților Evreiești Mozaice. Tot așa urmează a se începe renovarea Templului mare.

Semnalăm, de asemenea, cu satisfacție faptul că enoriașii se pot aproviziona în mod regulat cu carne rituală.

LUPU BUCHOLTZ

DEJ

Au fost aprobate de către Federația Comunităților Evreiești, fondurile pentru repararea cavoului (Ohel) unde și-au aflat odihnă veșnică rabini din familia Paneth, care din anul 1848 au păstorit din tată-n fiu obștea din acest oraș.

Șabatul

(Urmare din pag. 1-a)

El conferă muncii o noblețe, iar odihnei o cunună de glorie. El extinde domeniul demnității personale. Sclavului, căruia îi era refuzată orice participare la moștenire în cadrul comunității, îi aduce dreptul de a poseda această libertate, fără de care nu era cu puțință fericirea cuiva. El suprimă orice deosebire între oameni.

Vedem astfel că Șabatul avea consecințe similare principiilor sociale în accepția cea mai înaltă a cuvîntului. El nu se mărginește să ceară omului compasiune, milă pentru nenorocire. Din punctul de vedere al Torei însă, care a pus în gura Stăpînului lumii aceste cuvinte de incurajare : „Și a privit Dumnezeu la toate cîte le făcuse și iată erau bune foarte,” este cu neputință să privim lumea cu tot ceea ce cuprinde ea, ca pe o vale a plîngerii. Pentru ea, mila nu este pur și simplu o virtute care conferă o calitate morală relațiilor credinciosului cu semenul său. La fel cum sclavul, după ce au expirat cei șapte ani de serviciu, își reia, în al șaptelea an, locul printre frații săi, ca fiindă liberă, egală în drepturi, tot astfel vede acordîndu-i-se în fiecare zi de Șabat, dreptul la libertate. Șabatul, care ridică de pe grumazul credinciosului povara zilei de lucru, își îndeplinește misiunea cu desăvîrșire în calitatea lui de instituție moralizatoare, căci, grație ei, sentimentele nobile care fac ca viața omului să fie justă și dreaptă, pătrund și în inima sclavului. În ceea ce privește echitatea morală față de aproape, Șabatul proclamă principiul dreptății pentru toți, principiu în care fiecare și regăsește libera posesiune a drepturilor sale la egalitate și fericire.

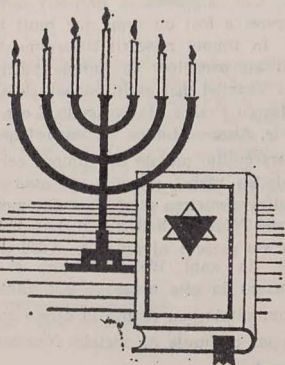
CONVENȚIE PENTRU JUDECAREA CRIMINALILOR DE RĂZBOI

O comisie specială a Bundestagului a ascultat în primă cetire convenția franco-germană pentru judecarea în R.F. a Germaniei a persoanelor condamnate în Franța în contumacie pentru crime de război. Această convenție a devenit necesară deoarece unii criminali de război, condamnați în Franța în contumacie, se află în libertate în R.F. a Germaniei ; de pildă Kurt Lischka, fost șef al Gestapo-ului în Franța între 1940—43, Herbert Hagen, șeful Gestapo-ului din Bordeaux ș.a.

Beate Klarfeld, membră a comitetului central al Ligii internaționale pentru combaterea antisemitismului a inițiat în ultimul timp o acțiune pentru a atrage atenția asupra principailor conducători ai aparatului polițienesc nazist, a-i scoate din anonim, a forma dosarele lor și a le pune la dispoziția justiției germane. Această acțiune urmărește în primul rînd să determine Bundestagul să ratifice convenția

DECESE

În perioada 11—25 mai 1972, în cimitirele Comunității evreilor mozaice din București au fost înhumate următoarele persoane : Costiner Roza (76), str. G. Măneșcu 2 ; Spivac Nusi (82), Adamache 9 ; Seindlinger Eti (73), Stejarului 19 ; Brenner Roza (73), Rahovei 9 ; Vacschal Eva (74), Sloboziei 32 ; Bercovici Tali (59), Costache Negri, bloc C ; Godeanu Ludovic (88), Horei 16 ; Pascu Tivia (52), Șerban Vodă 162 ; Gruber Moise (80), Baba Novac 16 ; Katz Emilia (80), Ispirescu 9 ; Max Rașela (59), Aleea Dorohoi 3 ; Fitzig Heinrich (65), Drumul Taberei 46 ; Mandel Lidia (74), Speranței 22 ; Rosenstein Fany (71), Fildesului 2 ; Lebensohn Antoineta (57), Spitalul Pilitărești ; Cifra Aron (89), Pictor Iscovescu 5 ; Ungar Lora (90), Spl. Independenței 3 ; Tawover Abram (88), Bd. Republicii 45 ; Petreanu Mozes (72), Bd. Miciurii 5.

Asemenea profetilor de odinioară...

Presa a consemnat împlinirea a o sută de ani de la nașterea lui Léon Blum. Cu acest prilej s-a vorbit și s-a scris mult despre această personalitate polivalentă, care a dominat scena vieții publice franceze și europene în perioada dintre cele două războaie mondiale.

Ca orice figură proeminentă, Léon Blum poate fi privit retrospectiv din unghiuri și perspective diferite. Noi, aici, am dori să reliefăm acea trăsătură a ființei sale care ni-l face cu deosebire apropiat. Ne referim la modul plinar, armonios, în care a știut să rămână toată viața un cetățean devotat al țării sale natale — Franța — și totodată flu demn al poporului evreu, de care nu s-a dezis nici o clipă. Mai mult: prin întreaga sa gândire și acțiune, el reprezintă o sinteză fericită dintre idealurile generoase — de nuanțe oarecum similare, am putea spune — ale vechilor profeti iudei și principiile nobile, de luminoasă umanitate, ale enciclopediștilor francezi.

Coborât dintr-o familie evrească stabilită de multe secole în Alsacia, Léon Blum vine la începutul secolului la Paris, unde frecventează mediul literar și artistic.

Îi cunoaște pe André Gide și pe Marcel Proust, care-l descrie într-unul din personajele operei sale „În căutarea timpului pierdut”. Ororile primului război mondial determină mutații adânci în concepțiile tânărului Blum. Aderă la mișcarea socialistă, al cărui lider, Jean Jaurès, plătește cu viața opoziția la carnajul din 1914. Léon Blum devine succesorul și continuatorul lui Jaurès.

În condițiile complicate postbelice, când norii grei ai fascismului și războiului se îngălămbesc tot mai amenințător pe cerul Europei, Léon Blum continuă lupta sa pentru salvagardarea valorilor spirituale amenințate. E prezent în toate marile acțiuni din acea epocă, începând cu acțiunile de ajutorare a refugiaților și victimelor războiului și terminând cu marile acțiuni și revendicări sociale, care au dus la instaurarea în Franța a guvernului frontului popular.

Orator strălucit și un tot atât de strălucit mînuitor al condeiului, și-a pus verbul și scrisul în slujba marelui său ideal umanist.

O viață de luptă, o viață închinată omului, societății, binelui obște. A fost prim-ministru al Franței și deținut într-un lagăr de internare nazist. A cunoscut din plin și tensiunea luptei și bucuria dulce a victoriei și gustul amar al decepției. Dar în toate ipostazele, a rămas credincios lui însuși, idealurilor generoase care i-au călăuzit pașii prin viață.

„A fost un vizionar și un luptător, un vizitor și un realist totodată; într-un cuvânt, a fost prin toate fibrele ființei sale un vlăstar al umanității.

V. R.

Flora biblică

Care a fost fructul oprit?

O tradiție destul de răspândită pretinde că mărul a fost fructul oprit din care — după cum știm din paginile Bibliei — au mîncat Eva și Adam (cu consecințele pe care le cunoaștem). Mulți rabini nu împărtășesc însă această părere. Ei consideră că fructul oprit nu a fost altul decît strugurele.

Geneza ne relatează rezultatele nefaste ale noii vocații agronomice a lui Noah, cînd, după ce poporul a luat sfîrșit, a coborît din arcă. „Și a început Noah să mîncească pămîntul și a sădit vie. Și a băut vin și s-a îmbătat”. Pentru cititorul obișnuit, este prima aluzie biblică la viața de vie. Aceasta nu este și părerea Talmudului și a Mișnei, după care ar exista o mențiune anterioară, aceea care pomenește de fructul oprit, de arborele cunoștinței binelui și răului, care nu ar fi altul decît viața. Un pasaj din Talmud (Sanhedrin 70 a) afirmă „Rabi Hisda a spus, citînd numele lui rabi Ukba, iar alții afirmă că Mar Ukba ar fi arătat, vorbind în numele lui rabi Zakai: Atotputernicul, fie numele Lui binecuvîntat, i-a spus lui Noah: „Noah, nu ar fi trebuit să fii cont de avertismentul lui Adam care a călcat legea din cauza vinului?” Aceștia sînt de părere că fructul oprit a fost strugurele. După alte păreri, ar fi fost chitra sau smochina.

Rabinul Rabinowitz relatează că Pe cînd ocupa funcția de șef rabin în Africa de sud, a primit o scrisoare de la o sectă de credincioși creștini anti-alcoolică, prin care i

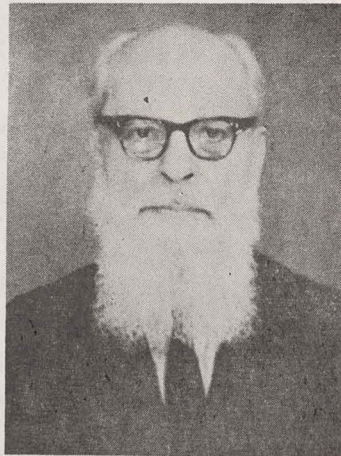
se cerea să confirme că vinul este interzis de Biblie. Rabinul nu a putut să le dea satisfacție deplină, dar le-a expus punctul de vedere iudaic, conform căruia vinul poate să fie „un bun și un rău”. Consumul, mai cu măsură, devine o sursă de bucurie și binecuvîntare; consumat în mod excesiv, aduce — cum spune rabi Meir — numai nenorociri omului. De altfel, nu spune proverbul: „Pentru cine sînt rînrile fără rost și vaietele? Pentru cei care întirzie la băutura, pentru cei care degustă îndelungat mireasma vinului. Nu sorbi din ochi vinul care strălucește în cupă: el alunecă ușor și sfîrșește prin a mușca precum un șarpe, precum o viperă”. Și rabinul adaugă: Deși există o mare deosebire între „bine și rău” și „cunoașterea binelui și răului”, coincidența este totuși sugestivă.

Noah ben Hezekiah, exeget din secolul al XIII-lea, autorul cărții „Hizekuni” explică în mod ingenios cum „binele” s-a degradat, dînd naștere „răului”, stabilînd o paralelă între Adam și Noah. Adam și Eva — arată el — nu au mîncat decît fructul, în timp ce Noah a fost primul care a cultivat viața în mod extensiv. După părerea sa, aceasta este interpretarea care trebuie dată versetului din Geneza „Noah întii (sau primul) agricultor, a plantat viața pentru a obține vin” prin fermentarea sucului de struguri, care a dus la rezultatele nefaste despre care ne vorbește Biblia.

A. B.

Oameni, într-o vreme a neomeniei

Părintele Chiricuță de la Zlătari

Inginerul Dumitru Nicolau din București, str. Major Cimpeanu 10, a citit în revista noastră „despre cetățeni creștini care au luat apărarea evreilor în timpul prigoanei legionare” și ne-a trimis o scrisoare, relatînd și d-sa o asemenea faptă, la care a fost martor ocular. „Vreau prin aceste rînduri — scrie d-sa — să arăt că turburarea care cuprinsese mințile unora dintre creștini și chiar puțini dintre membrii clerului, nu a fost aprobată și nu avea trecere printre mințile luminate”.

I-am făcut o vizită. În atmosfera unei calde primiri din partea domniei sale și a soției, am fost martorul evocării unui distins slujitor al cultului creștin, părintele Toma Chiricuță, decedat în ziua de 17 noiembrie 1971, la vîrsta de 84 de ani.

IATA OMUL!

Absolvent al Facultății de Teologie din Iași, doctor în filozofie al Universității din Leipzig, părintele Chiricuță a slujit multă vreme la biserica Zlătari de pe Calea Victoriei colț cu Lipscași, apoi la biserica Popa Tatu din str. Nuferilor. Aceasta fi e toată biografia.

Cîte ceva s-ar mai putea adăuga: de o neobișnuită noblețe sufletească, avea o pasiune, prețuia omul. A fost un bun sfătuitor, un bun îndrumător.

— Curaj! Ai să învingi! Ai să reușești!

Spunea aceste vorbe cu atîta convingere, că le fixa definitiv în sufletele celor ce apela la sfatul său. Ți le „porunceau” cu atîta autoritate încît parcă erai vrăjit: capătăi sau recapătăi încredere!

„Tumultuos ca un vulcan”, nu-și găsea odihnă, alerga oriunde era nevoie de alinare.

Om de aleasă cultură multilaterală, a înființat tipografia și editura „Fîntina Darurilor” care publica broșuri cu conținut religios; tot aici apărea revista săptămînală „Ortodoxia” cu editorialul deobicei semnat de preotul Chiricuță.

Iar soția sa, nicideată n-a arătat supărare, oricît de mulți îi deranjau.

Casa lor, o casă binecuvîntată, oricînd gata să adăpostească și să hrănească pe cei în nevoie.

Dispariția lor a îndurerat o întreagă, o largă colectivitate. Preoteasa decedase în urmă cu un an; preotul s-a stîns în durere, în amarăciune. Încurajase o lume întreagă dar pe sine nu s-a putut consola.

Au lăsat patru urmași destoinici: două profesoare, o doctoriță, un vestit profesor medic, Ion Chiricuță, de la catedra de oncologie din Cluj.

Preotul a mai lăsat ceva, o serie de volume: „Apologetica”, „Eminescu pedagog”, „Chemări de sus” (predici și omilii, 1935), „Evanghelia tălmăcită pentru toți” (1946) etc. Și un roman, „Ordinul OM”:

doi tineri cutreeră lumea și izbutesc să convingă pe toți șefii de stat să încheie un armistițiu pentru 25 de ani. Și cînd trece acest termen și unii șefi de stat vor să-și reia preocupările războinice, constată, cu uimire, că lumea s-a dezobișnuit, că războiul nu mai este indispensabil, că omenirea se descurcă și fără, ba chiar mai bine, adică bine...

Dornic să înțeleagă și celelalte religii, preotul Toma Chiricuță citea în mod regulat diferite publicații de cult, de pildă „Revista cultului mozaic”, la care era abonat. Am găsit în locuința sa ultimul Luah, am găsit cîteva broșuri în ebraică: „Sluhoth”, „Hagada” pe care i le dăduse și i le dedicase „cu multă admirație”, în 1967, un anume Steinberger.

IATA ȘI FAPTA!

Și iată acum ce anume întimplare l-a determinat pe inginerul Dumitru Nicolau să se adreseze revistei noastre:

„În timpul bombardamentelor asupra Bucureștiului, în cel de al doilea război mondial — povestește d-sa — într-una din zile mă aflam în apropiere de Palatul Poștei. A sunat prealarma. Am fugit, ca atîția alți cetățeni, în subsolul proiectatului Palat al Senatului (unde se află acum blocul turn). În apropierea bisericii Sf. Spiridon Vechi de lîngă Teatrul de Operă, de azi, erau pe vremea aceea mai multe prăvălii de mărnușuri și un mic birou de copiat acte. Acolo își cîștigau existența și cîteva evrei. S-au refugiat și ei în același adăpost. Stăm înghesuți unii în alții, mulți tremuram de teamă, așteptam trecerea urgiei.

„Deodată s-a auzit o voce groasă, urîță, răgușită care striga:

— Jidanii să iasă afară!

„S-au mai asociat două-trei voci răzlete, repetînd aceleași cuvinte.

„Dar în semiobscuritatea adăpostului s-a ridicat o figură înaltă, ca un brad, dreptă, în haină neagră, lungă, cu o barbă albă de patriarh. Cu o voce puternică striga:

— Fraților, ce vreți să faceți? Cum să aruncați acești oameni pradă schilodirii, morții? Sînt și ei oameni, ca și noi, suferă deopotrivă cu noi, și pe ei îi ajung aceleași nenorociri ca și pe noi! Nu faceți păcate pe care Dumnezeu nu ni le va ierta niciodată!

S-a făcut liniște dar în adăpost se auzea:

— E părintele Chiricuță de la Zlătari!

„Vestea a trecut din gură în gură. Scandalagiii s-au liniștit.

„După ce a încetat bombardamentul, ieșind din adăpost am privit fața părintelui Chiricuță: strălucea în lumina zilei, făcuse o faptă bună!”

— Aș fi fericit, a încheiat interlocutorul nostru, să aduceți la cunoștința cititorilor fapta părintelui Chiricuță!

La rîndul nostru, sintem fericiti să-i îndeplinim dorința.

TOTUL E ATIT DE FIRESC!

Am mai putea adăuga un „amănunt”; dar nu pentru că vrem cu tot dinadinsul să „explicăm” sentimentele omeniești ale soților Nicolau ci ca să întregim cadrul: locuința lor e la doi pași de fosta locuință a părintelui Gala Galaction cu care au fost în strînse legături de prietenie. Iar părintele Galaction — se știe — nu lega prietenie fără anumite condiții prealabile, de pildă fără adnci afinități.

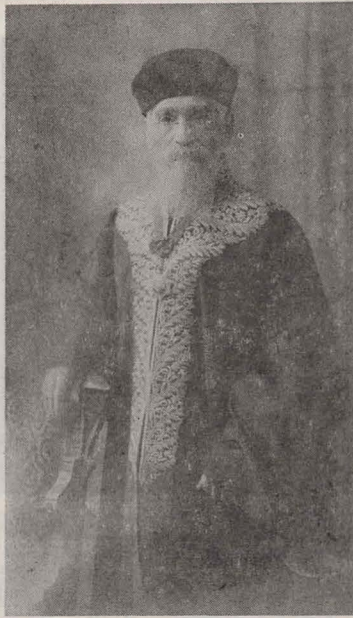
După întimplarea trăită în adăpost, inginerul Nicolau s-a împrietenit pe toată viața cu părintele Chiricuță care la rîndul său era dintre întimii lui Gala Galaction. Cit de firească ne apare toată această înlănțuire, cînd cunoaștem asemenea fapte care să le susțină!

MARIUS MIRCU

FIGURI SEFARDE

Marele rabin Haim Moșe Bejarano

La 3 august 1931 se stinge din viață, în vârstă de 80 de ani, la Constantinopol, Marele Rabin al Turciei Haim Moșe Bejarano. Cu acest prilej, un ziar de mare tiraj din Viena publica un articol intitulat: „Ultimul print al Talmudului a dispărut”.

Rabinul Bejarano a păstorit vreme de 32 de ani Comunitatea sefarădă din București, înscind o pagină de istorie în viața acestei comunități și a altor comunități din diferite țări, în care și-a desfășurat multiplele sale calități de păstor sufletesc și unde a servit cu credință și cu deosebit prestigiu altarul, știința iudaică și literatura.

Rar s-a putut întâlni o astfel de simbioză între credință, poezie și literatură. La moartea sa „în semn de adinc omagiu adus memoriei sale precum și pentru proslăvirea numelui său din generație în generație” Uniunea comunității israeliților de rit sefarăd din România a așezat o placă comemorativă la intrarea templului Cal Grande din București. Peste câțiva ani, Isac Semo, fostul președinte al Comunității sefarde din capitală, a adunat de la cele două fiice și de la generele decedatului un vast material manuscris și documentar, care urma să-i folosească la întocmirea unei lucrări consacrate lui Haim Moșe Bejarano. Din păcate, moartea l-a răpus pe Isac Semo înainte de a-și fi putut realiza dorința de a da răsăditului mare bogăție spirituală — cum o aprecia el — a acestui mare rabin, dar și inspirat poet ebraic. Același I. Semo a avut doar prilejul ca în anul 1944, sub titlul simplu dar cuprinzător: „Bejarano” să publice o schiță biografică pe 24 pagini, lucrare ce a apărut în „Editura comunității israeliților de rit sefarăd din București”. Aceasta ne-a furnizat o serie de date bio-bibliografice de care ne vom folosi în parte în rândurile de față pentru a reda o operă de cuprindere și de prestigiu a înțeleptului Mare Rabin Haim Moșe Bejarano.

Ș-a născut la 25 Kislev 5611 (noiembrie 1851) în localitatea Stara Zagora în Bulgaria de astăzi: pe atunci orașelul făcea parte dintr-un vilayet turcesc în care locuia o populație amestecată: bulgari, armeni, turci, greci și evrei sefarzi. În acest loc a poposit, după îndelungate peregrinări, un strămoș al rabinului, care a pornit din orașul Bejar, din provincia Leon din vechea Spanie apuseană, din apropierea frontierei portugheze. Descendenții acestei familii au păstrat numele de Bejarano, întru amintirea locului de unde închiziția spaniolă alungase pe strămoșii săi. La Stara Zagora micul Haim urmează cursurile școlii primare. Studiile religioase le completează la rabin dar și la hogaș, învățând deopotrivă textele sfinte ale legiurilor ebraice și ale coranului. De mic se dovedește a poseda o memorie excepțională și o deosebită sete de cultură. De la părinți și de la mediul înconjurător învață cu o ușurință remarcabilă limba spaniolă, turcă, bulgară și greacă, iar de la Nissim Alcalay, savant erudit în știin-

țele talmudice și cabalistice, limba ebraică. Până la vârsta de 18 ani, tânărul Bejarano continuă să adune cunoștințe. Inusurarea limbilor străine îl preocupă de asemenea, reușind să pșească la un grad avansat, pe lângă limbile amintite și următoarele: araba, persana, asiriana, chaldeiana, catalana, franceza, engleza, italiana și germana. Concomitent, reușește să-și apropie și literatura popoarelor respective. Cunoscutele periodice: „Bulletino della Enseñanza de Madrid”, „Archives israelites” și „L'Univers israélite” îi publică articole. Este colaborator al revistelor ce apăreau în lume în limba ebraică: „Journal d'Orient” îl numește savantul de la Stara Zagora.

La izbucnirea războiului ruso-turc din 1877, în vârstă de 26 ani, rabinul Moșe Haim Bejarano se refugiază la Rusciuk, unde, în timpul unui bombardament își pierde mama și un copil. În această situație se refugiază la București, unde comunitatea sefarădă îl angajează ca predicator la Templul cel Mare și ca institutor și apoi director al școlii spaniole de băieți din București. Timp de 32 de ani a slujit cu devotament și dragoste de oamăni obștea sefarădă din capitala țării. În scurt timp el reușește să-și însușească la perfecție limba română și începe a colabora la „Egalitatea”, „Revista israelită”, „Adevărul”, „Albina” și alte reviste românești. Când generalul Vasile Herescu Năsturel a publicat lucrarea „Istoria războiului pentru independență” a cerut sprijinul lui Moșe Haim Bejarano pentru descifrarea vechilor inscripții arabe de pe steagurile

cucerite ca trofee de la turci. Inscriptiile de pe aceste trofee, care conțineau citate speciale din Coran, au fost nu numai traduse dar și comentate de către Bejarano. În lucrarea sa „Bucureștiul de altă dată”, Ionescu Sion a folosit traduceri din limba ebraică de pe unele inscripții după pietre funerare din vechiul cimitir evreiesc „de la capul Podului Moșcoșcaiei” (Cimitirul din stada Sevastopol), traduceri făcute de Bejarano. Aceste descifrări au dovedit existența unei comunități sefarde în București încă din anul 1720.

Anul 1896, facultatea de teologie din București a organizat un curs de limba ebraică, care a fost condus de același rabin Haim Moșe Bejarano. Limba română a fost cea de a 14-a ca număr din limbile pe care le stăpânea la perfecție. Între timp el pune la punct o vastă lucrare în limba spaniolă care cuprinde: „Trei mii de proverbe sefarde, maxime populare și fabule întrebunțate în orient de către evreii sefarzi”. Această lucrare se află în manuscris la Academia de științe din Madrid. După cum arată I. Semo „prefața acestei opere constituie ea însăși o operă literară de autentică valoare prin inegalabila frumusețe a stilului și coeziunea ideilor”. Concomitent rabinul Bejarano este preocupat și de literatură. Numeroase reviste europene îi publică versurile, multe în formă de acrostih, majoritatea în limba ebraică.

Cu referire la lucrările teologice publicate, dr.-ul Schwartz, rectorul de atunci al seminarului rabinic din Viena notează: „El trebuie considerat ca unul din cei mai mari talmudiști ai epocii”. În anul 1910 Bejarano este numit Mare rabin al comunităților sefarde din vilayetul Adrianopol. La 10 ianuarie, după 32 de ani de păstorie în România, Bejarano părăsește Bucureștiul.

În noua sa misiune scriitorul și savantul Haim Moșe Bejarano desfășoară o activitate multilaterală. Astfel, traduce în limba ebraică multe opere ale marilor gânditori ai Europei. În același timp trează legături și întreține corespondențe cu Anatole France, Clemenceau, Ungareanu, Emil Ludwig, dr. Moses Gaster, Haim Maiman Bialik și alții. În anul 1920, în vârstă de 69 de ani, este ales Mare rabin al regiunii otoman. Activitatea sa de savant cu renume mondial îl aduce o serie de titluri, care recunosc meritele sale. Este numit membru corespondent al Academiei spaniole din Madrid; membru onorific al Societății academiei de literatură internațională; președinte de onoare al Societății Dante Alighieri (Palermo) membru corespondent al Academiei geografice Internațională din Paris.

După primul război mondial, Bejarano se retrage la Pera și se consacră exclusiv lucrărilor lui rabinice, literare și științifice. Din această perioadă au rezultat multe lucrări și studii dintre care menționăm „Divortul la evrei”, traducerea în limba ebraică a lucrării lui Jules Simon, cunoscută sub titlul „La Philosophie naturelle” și studiile „Interpretări parabolice ale ideilor lui Malmonide și Moses Mendelssohn”; de asemenea elaborează „Observațiuni asupra Psalmilor și a unor tratate din Talmud și Bible”.

Marele rabin Haim Moșe Bejarano a stins din viață la 3 august 1931 în vârstă de 80 de ani. MAURICIU ROTHENBERG

Corăbiile regelui Solomon

Thor Heyerdhal, celebrul etnolog norvegian, a făcut recent o vizită în Israel pentru a verifica ipoteza unei influențe a culturii Orientului mijlociu asupra culturii indienilor din America. El s-a dus de asemenea în America de Sud pentru a căuta eventuale urme ale legăturii dintre orientul antic și cultural, arta și religia veche civilizațiilor locale. Savantul norvegian a declarat că este foarte posibil ca marinarii din Asia Mică, Fenicia, Israel și Egipt să fi avut contacte cu populația din ținuturi și continente îndepărtate; nu e deci exclus ca flota comercială a regelui Solomon să fi atins coasta continentului american.

Thor Heyerdhal a devenit celebru ca explorator în urma efectuării a două expediții: o primă în 1947, când a străbătut o plută „Kon-Tiki” oceanul Pacific pe o distanță de 8 000 km dintre Peru și insulele polineziene. Cea de a doua, în anul 1970, pe ambarcațiunea „Ra”, construită din papirus, care a navigat din Maroc până în insulele cidentale. Exploratorul a vrut să dovedească astfel că vase din Orientul mijlociu, construite în același mod, au ajuns în antichitate continentul american.

Ipoteza unor contacte și influențe ale orientului apropiat asupra străvechii civilizații continentului american este sprijinită de dr. Joseph Muham, directorul muzeului Columbus din Georgia (SUA), care afirmă că unele sărbători religioase ale indienilor din tribul Iuhv din Oklahoma se aseamănă atât de mult cu săr-

Catastiful breslei ceaprazărilor din Iași (1796 — 1797)

Importanța meșteșugarilor evrei din Moldova, cu deosebire din Iași, a crescut începând cu a doua jumătate a secolului al 18-lea. Un loc deosebit îl ocupă argintarii, ceaprazării și căciularii. De la aceste două din urmă meserii n-s-au păstrat un catastif al breslei respective, ambele din anul 5557 (1797). În anul 1947 am reușit să obținem în copie sau traducere textul acestor două catastife.

În articolul de față ne ocupăm de catastiful ceaprazărilor.

Registrul, format concept, avea atunci 22 foi, lipsindu-i foaia de titlu și sfârșitul. Filele nu erau numerotate, iar însemnările nu respectau ordinea cronologică. Multe pagini erau nescriese.

În afara statulelor, caietul conține listele comitetului pe anii 5558, 5562, 5564, 5565, 5571, 5606, 5611, 5618, 5620, precum și liste de membrii și de candidații din unii ani.

Primele șapte pagini (numerotarea mea) din catastif (pinkas) conțin statutele breslei. Ele încep cu titlul „Regulele meșteșugarilor, muncitorii drepti (poale țedek) numiți „Şmuklers” (ceaprazări), făcute cu asentimentul tuturor”. După care se trece la textul celor 23 articole ale statutului,

toarea recoltei din vremurile îndepărtate a triburilor din Orientul mijlociu, încă nu poate fi vorba de o simplă coincidență. De asemenea savantul francez Honoré susține că scrierea aztecilor și a băștinașilor Maya, din vechea civilizație din America centrală și de sud este unimor de asemănătoare cu aceea a civilizațiilor care s-a dezvoltat cu 1 500 ani înaintea erei noastre în insula Creta. Tot în acest sens pledează și o inscripție ebraică găsită pe o stăncă de pe coasta de nord a Braziliei, din care s-a putut descifra doar: „Sintem fiii lui Canaan din Sidon, orașul regilor...”. Această inscripție care — după cum au dovedit cercetările — datează din secolul al VI-lea î.e.n. e interpretată ca reprezentând istoria unui grup de marinari, care au navigat din Marea Roșie până în America de Sud.

Dacă se face legătura între faptele relatate mai sus și afirmația profesorului Cyrus Gordon, de la Universitatea Brandeis din Boston, că o inscripție săpată pe o piatră descoperită de arheologi în statul Tennessee este scrisă în vechea limbă ebraică, folosită în primele două secole ale erei noastre, apare legitimă întrebarea: Cine a descoperit America?

Profesorul Gordon presupune că după eșecul năvăleii lui Bar Kohba (anul 135), un grup de fugari evrei s-a îmbarcat pe corăbii și după o lungă peregrinare pe apele oceanului a debarcat în America. Acest eveniment ar fi avut loc cu 800 de ani înaintea wikingului Leif Erikson și cu 1 200 de ani înainte de Columb.

tru morții, fără prea multe amănunte, căci nimeni nu știa mai mult decît că în anul Haim Rives și că s-a născut, devreme ce a și murit.

Lucrurile s-au întimplat așa ca în ziua aceea de mai a anului 1944, când evreii din sat au fost adunați la sinagogă și trimiși apoi în vagoane de vite la Auschwitz, jandarmii au datut cu patul puștii și la ușa cocioabei lui Haim Rives, de sub deal. Dar n-a răspuns nimeni. Au spart ușa, au intrat și l-au găsit pe numitul Haim Rives, întins pe salteaua veche, petictă, cu un zimbet senin, aproape jericat pe obraz. Celor doi jandarmi li s-a părut că surdide batjocoritor. Cum îndrăznește un ovrei murdar ca el, să le zîmbească în față?...

A fost înmormântat sumar la cimitirul evreiesc de pe coasta dealului, nimeni nu știe unde, că nu s-a pus nici un semn.

Jandarmii și ajutorul de notar au făcut inventarul: o masă, un scaun, un pat, o saltea. Și sub saltea, sumedenie de bancnote de toate mărimile și cutoriile: coarone austro-ungare de pe vremea lui Franz-Josef, ruble de ale țarului Nicolae, și tot soiul de bancnote ce au circulat vreodată pe aceste meleaguri, de pe la sfârșitul veacului trecut. Teancuri de hirtii de bancă — tari, frumoase, bine netezite de atîta dormit pe ele, și fără nici o valoare, leșite de mult din uz... I. KARA

Balada banului de aramă

Versiune românească

de A. Clain

Murmură orbul — E noapte acum Simt pașii cum calcă pe umbre în drum Din cenușul flășnetei, spre slavă, un cîntec zbuzhi, rînducic bolnavă, Ce a zumzuit, dintr-o curte-ntr-o altă, toată zulfica, și acum, vezi, saltă, pe umărul orb, fillînd sîltăreț pe-un umăr tăcut și trudit de orbeț. Și-a fluturat rîndunica : stăpine ! să mergem acasă, mai lasă pe mine ! Murmură orbul : Vînt ceru-nstelat, dar ziua de astăzi ne-a cam înșelat. În mina lui tremură luciul aramei, salutul mut din țară foamai. Și zboară din mina lui trudnicul băn spre geamu-n lumină la un bogătan. Șade bogatul acuma la masă A pește, a comot și-a friptură miroasă. — Tăticule, vezi, cum o lînă-n vîpăie vrea prin fêstre să intre-n odaie ! Zîmbește bogatul : Tac, puil meu, puî, coageamie fată și nu știi ce spui ! — Tăticule, vezi, a crescut, s-a lășit și ochii îi fulgeră ca un cușit ! Obrajii bogatului parcă-s hîrtie săracii pe semne ne coc o șotie.

Strada calcilor simți miroșina bucatelor noastre și-acum ne fac pozna. — Lasă perdelele-n jos ! Cum nu simți bănuțul de aramă arzînd cu-aprînși zîmți ? Ștînce lumina. Dar simte lețcaia de-aramă cum mina i-a fript cu vîpăia. Îi simte arsura — ce farsă-nefarsă ? Mina și-o simte de aramă că-i arsă. — Tăticule vezi, cum acum, în oglindă, un alt ban de aramă stă să se-aprîndă. Și-un al treilea ban în oglindă a crescut că a rămas bogătanul ca mut. El a vedea acum, cum răsfrîngi în oglindă stau fulgere alți bani de aramă s-aprîndă. Aude-un tîrșit. Cine vine ? Au cine ? Cine sosește-n tăceri ? Cine vine ? Din întuneric, ivit enigmatic, Din întuneric, ivit enigmatic, apare omul cel orb fantomatic, c-un băț drumu-și pipăie orbul unchieș naintea oglinzii-ngenunche pe preș, scoate banul din ea, cum se scot din sertare, se scoală apoi, fantomatic și mare, ingenbnche în fața altei oglinzi, fantomatic crescut, din podea pînă-n grinzi și scoate afară al doilea ban, se scoală, crescut din podea în tavan, și, la a opta oglindă, pe preș, iar ingenunche bătrînul unchieș, și a opta oară, o firfirică scoțînd din oglindă, încet se ridică, drumul apoi pipăind cu toagul, ajunge la ușa, îi trece-nec pragul / și pașii acum se-aud cum coboară, depărtîndu-se-n oarbă tîrșire pe scară. Și iată-l acuma că stă jos, în curte ochi orbi spre ferestre scot fulgere scurte, clipeș spre argintul acului talant din vecii de veci izvorit din neant. Stă catrinca-n al curții ungher și tremură-n colț, rebegită de ger. — Stăpine, eu cred, eu așice zic, că-i ceasul spre casă acuma să ne-ndreptăm pasul, Suride orbețul : Așteaptă un minut, Visul de astăzi nu-i lucru făcut Și s-a girbovit și tăcerile sorb rîntecul trist al omului orb.

Ludovic Bruckstein FRICA

Lui Haim Rives nu-l era frică de nimic. Nici de muncă, nici de boli, nici de cîinii răi de prin ogrăzile oamenilor, nici de vise sau de semne rele. Numai de un singur lucru avea o teamă cumplită : de ziua de miine. Anume, dacă și miine va avea ce mîncă. Era dispus să suferă bucuros de foame astăzi, numai să știe că ziua de miine îi e asigurată. Teama asta i se trăgea, probabil, din copilărie, cînd nu ajunsesă să mîncească niciodată pe săturate. Maică-sa era spălătoreasă pe la casele oamenilor cu copii mulți și multă rufărie de spălat. Avea și ea copii mulți. De tata nu-și aducea a-minte. Și nici mama nu le vorbea niciodată copiilor despre tata. Poate a uitat, poate nu a avut timp, poate n-avea rost... Pe mama o chema Rive și copiii se chemau după ea. El era Haim al Rivei. Cine știe al citelea copil al ei, deoarece unui muriseră de mici, iar alții cum crescuseră mai mari se răzlețiră în lume și nimeni nu le știa numărul și rostul. Fapt este, că el, Haim Rives, se trezi singur și privea pe lume, fără teamă de cîinii răi, de boli, de vise sau de semne rele, fără teamă de nimic, afară numai de ziua de miine. De aceea nu aștepta ziua de miine în căsuța dărăpănată a măică-si în care ră-

apucase să învețe vreo meserie, se pricepea deci la toate și la nimic. Și făcea orice : căra apă, căpa lemne, bătea cuie într-un gard, aduna fîn. Nu refuzase nici o treabă grea sau ușoară, și numai frica de ziua de miine, pe care o avea cuibărită în suflet de mic, îl făcuse să accepte în loc de lucru cite un bănuț plumburiu, găurit, care așa singur era aproape fără valoare și numai alături de mulți alți bănuți asemănători începea să prăjusească ceva... — Dați-mi ceva de lucru ! Fac orice ! Gospodina rămînea încurcată. Nu prea se așteptase la acest răspuns. Nu se gîndise la ea însăși. Vroia numai să spună, să meargă să-și caute de lucru altunde. Dar dacă toată lumea îl trimite altunde...? Și ce dracu să-i dea ea de făcut ? De tăiat lemne îi taie bărbatul, de cărat apă îi cară fetele. Și apoi, dacă-l pune la treabă, o costă citeva monede întregi, pe cînd așa, scapă și ea cu o coajă de piine sau cu un bănuț găurit. Haim aduna astfel monede ușoare, găurite, le preschîmba apoi în monede întregi, mai grele, monede în bancnote de hirtio mai mici, cele mici în bancnote mari pe care le netezea frumosi și le ascundea în pat, sub salteaua puștică. Haim Rives nu se gîndise niciodată să se însoare, deși a fost și el odată tîndr ca toți tînerii și cu toate că ar fi putut găsi o femeie la fel de singuratecă și ră-tăcitoare prin lume ca și el cu care să se adune, dar asta ar fi însemnat două guri, apoi ar fi venit copiii și lui îi era frică, o frică cumplită de ziua de miine.

STIRI

ידיעות

ISTORIA EVREILOR DIN FRANȚA

La Paris a apărut recent „Istoria evreilor din Franța”. Este o lucrare colectivă, care apare sub îngrijirea istoricului M. Blumenkranz.

INCĂ O MĂRTURIE CARE ACUZA

Cu prilejul unor lucrări de construcții, în satul Kopista din Cehoslovacia, în apropierea căruia fusese instalat în timpul războiului un lagăr nazist, a fost descoperită o groapă comună în care se aflau osemintele a 2 000 de persoane.

CĂRȚI NOI

În editura Yoseloff din New York a apărut volumul lui Abraham Rothberg „Sword of the Golem”, (Spada golemului). Odată cu prezentarea legendei rabinului Loew din Praga este descrisă și viața evreilor din Europa, în evul mediu.

COLECȚII EVREIEȘTI ÎN ANGLIA

În editura Yoseloff din New York a apărut volumul lui Harry Rabinowicz „Tezaur evreiești”, o trecere în revistă a cărților și manuscriselor evreiești vechi, ce se află în păstrarea unor biblioteci publice sau private din Marea Britanie.

UN EPISOD EROIC

În editura Doubleday a apărut în traducere engleză cartea lui Pierre Julitte „Blok 26 — Sabotaj la Buchenwald”. Este vorba de un episod eroic și anume despre fapta unui grup de deținuți în blocul 26, care a pus la cale și a executat un plan de sabotaj a fabricii de rachete din vecinătatea Buchenwald-ului.

POEȚI, PROFEȚI ȘI ÎNȚELEPȚI

Acesta este titlul cărții rabinului Robert Gordis, apărută de curând în editura Indiana University Press (SUA). Volumul cuprinde o culegere de studii apărute în ultimele două decenii în publicațiile din SUA, Europa și Israel. În prima parte a cărții, Biblia e ex-

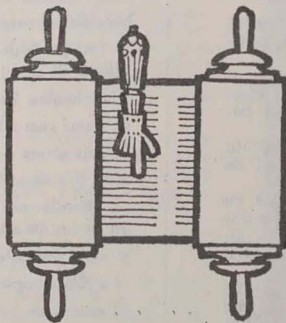
titulată „Înființarea unei comunități evreiești în America: istoria comunității evreiești din Baltimore”.

MOARTEA UNUI LINGVIST

În timpul unei călătorii în State Unite a încetat din viață profesorul Jeheskiel Kutscher, unul din cei mai renumiți experți în problemele limbii ebraice și arameice. Defunctul este autorul a numeroase lucrări de specialitate.

OBȘTEA EVREIASCĂ DIN ARGENTINA

După ultimele statistici, obștea evreiască din Argentina numără 500 000 de suflete. Dintre acestea, 70 000 sînt sefarzi. 150 000 evrei locuiesc în localități mai mici, în 140 comunități mici și mijlocii, cuprinzînd între 20—300 familii. În orașele mari, populația evreiască este repartizată după cum urmează: La Buenos Aires peste 350 000 persoane, Rosario 15 000, Cordoba 10 000, Santa Fé, La Plata, Tucuman, Mendoza, Bahia Blanca, Mar del Plata și Parana cîte 3—6 000 evrei. Pe lângă aceștia, în vechile colonii agricole înființate în 1890, locuiesc încă 6 000 coreligionari.

DE LA STRASBOURG LA MARSILIA

Centrul de înalte studii talmudice (Colel) a fost strămutat recent de la Strasbourg la Marsilia, în cartierul Sainte-Margheritte, unde locuiește o populație evreiască apreciată la 20 000 de suflete, ceea ce reprezintă un sfert din comunitatea evreiască din Marsilia. Colel-ul, însușit de rabinul Philippe Cohn, a desfășurat la Strasbourg o intensă activitate culturală. S-a considerat util ca el să fie transferat la Marsilia, unde se resimte lipsa unor instituții de învățămînt.

FOTOGRAFII-MĂRTURII

Mendel Grossman din Lodz era un fotograf amator pasionat. În timpul prigoanei naziste, el nu a renunțat la aparat. Numai că acum el îl purta ascuns sub haină, luînd fotografii prin buzunare, pe care le-a găurit în acest scop. Faptul că lucra în laboratorul secției statistice a ghetoului i-a permis să-și procure filme și hîrtie fotografică. Primejduindu-și viața, de pe acoperișul clădirilor, de pe stîlpi de telegraf și din diferite locuri ascunse el a cules imaginii a ceea ce se petrecea în fața ochilor săi. A strîns astfel 10 000 fotografii, pe care le-a pus în cutii de tablă și le-a ascuns. Mai tîrziu a fost scos din ghetou și trimis într-un lagăr de muncă în Germania, unde a murit cu numai cîteva zile înainte de sfîrșitul războiului. O parte din aceste fotografii, găsite mai tîrziu, au fost publicate într-un volum, în Israel.

ISTORIA UNEI COMUNITĂȚI

Dr. Isaac Fein, profesor la Colegiul ebraic din Baltimore a publicat recent o lucrare in-

tiile copiilor la Bergen-Belsen, materiale autobiografice ale unor copii care au fost salvați din lagărele eliberate. Printre aceste materiale se află jurnalele dr-ului Lazăr Epstein din ghetoul din Vilna, al dr-ului Michael Jelinek, care a servit ca medic în armata cehoslovacă între 1939—1940; note din ghetoul Varșoviei, întocmite de Kopel Pizky și soția sa; memoriile istoricului dr. Stemer-Stepanek; memoriile dr-ului Jana R. Prizova despre „Baraca fetelor” din Terezin precum și o serie de materiale de Herman Steinkol în care acesta descrie procesul de exterminare din ghetourile și taberele de muncă din regiunea Tarnopol și Stanislav.

O NOUĂ CARTE DE WIESENTHAL

Se află sub tipar noua carte a lui Simon Wiesenthal: „Corabia speranței. Misiunea secretă a lui Cristofor Columb”. Cartea va apare în Austria, în editura Walter-Verlag și concomitent în alte cîteva țări.

CĂRȚI PREȚIOASE

D-na Miriam Fraenkel, fiica cunoscutului poet și eseist idișist, B. J. Bialostotky a donat bibliotecii Institutului de studii evreiești YWO o colecție de cărți care aparținut în trecut tatălui său și care cuprinde cărțile de beletristică apărute în limba idiș în America, în ultimii 50 de ani.

UN SEDER ÎN SPANIA

Anul acesta în localitatea Torremolinos din sudul Spaniei, a avut loc primul seder organizat de obștea evreiască, după exodul evreilor din Spania (1492). Au luat parte conducători ai comunităților evreiești din Malaga și Marbella precum și oaspeți veniți din Anglia și Irlanda. Rabinul Abraham Toledano, care a oficiat serviciul religios, a arătat că acest seder marchează renașterea vieții evreiești în Spania. S-a propus punerea unei table comemorative care să menționeze acest eveniment.

COMEMORARE

S-au împlinit 200 de ani de la nașterea economistului englez David Ricardo. El se trăgea dintr-o familie de marani care a fugit de inchiziție în Italia și apoi în Olanda. Tatăl său s-a stabilit în Anglia, fiind Parnas al sinagogii Bevis Mark. Cînd David Ricardo a împlinit 11 ani, a fost trimis de tatăl său la Amsterdam să urmeze cursurile Talmud-Torei sefarde pentru a se pregăti pentru Bar-Mitzva. Mai tîrziu Ricardo s-a convertit, rămînînd totuși legat de valorile spirituale evreiești.

SĂPTĂMÎNA ANTIFASCISTA A CĂRȚII

La începutul lunii mai a avut loc la Frankfurt o săptămîină a cărții. Au fost expuse cărți ale tuturor editurilor din R. F. a Germaniei și din R.D.G. cu caracter antifascist, numărînd peste 1 000 titluri. De asemenea afișe, placate, discursuri cu același conținut. Expoziția reprezintă o contribuție la „Anul Cărții” organizat în cadrul Unesco.

CĂRȚI NOI

În editura Pitman (Londra) a apărut volumul: „Diaspora: Istoria post-biblică a evreilor”.

PIESA ANTIRASISTA

La teatrul „Dark and Light Theatre” din Londra se joacă acum piesa „Katakai” a scriitorului Shimon Wincelberg, laureat al premiului Uniunii scriitorilor din America. Ultima piesă a lui Wincelberg este intitulată „Ferestrele cerului” și descrie viața dintr-un lagăr de concentrare.

VECHI PIETRE FUNERARE

Conducătorii micii comunități evreiești din Nürnberg au avut nu de mult o surpriză: Cînd cartea dr-ului Arndt Muller: „Istoria evreilor din Nürnberg între 1146—1945”, au aflat că treptele scării bisericii Lorenzkirche, una din cele mai vechi din Bavaria, sînt construite din vechi pietre funerare ale cimitirului evreiesc din Nürnberg, care exista pe la anul 1300. Luîndu-se legătura cu administrația acestei biserici, s-a obținut ca ele să fie scoase și redat comunității evreiești pentru a fi plasate în noul cimitir. Acest lucru s-a făcut recent, în cadrul unei ceremonii religioase. Unele pietre nu sînt complete, iar inscripțiile sînt numai parțial vizibile. Una dintre ele este dedicată unei femei care se numea Bat sau Elișeva, fiica lui Șlomo... decedată în luna Tamuz 5093 (1323). Altă piatră amintește de un bărbat, al cărui nume începea cu Alef și care a murit în ajun de Șabat la 7 Svat. Se mai pot descifra cuvintele „odihnească-se sufletul său” și mai departe cuvîntul „Amen”. Altă piatră, e tot de pe mormîntul unui bărbat, decedat într-o joi a lunii Iyar anul 5090 (1300). Pe o placă, aflată sub una dintre pietre, comunitatea din Nürnberg a pus să se graveze versetul din profetul Habakuk (2, 11) „Da... și piatră din zid striga”.

א בוך וועגן „שטרומא“

מאריא ארסענע האָט זיך באהויפט, אין מיטן פון עפליכע יאָרענמיליק, אלס מיליאַטער שרייבער אין דינסט פון אמת און סאַציאַלער לערנענסייט. ער האָט פון אַ הויב אָן פאַרשאַפּט און די ליטעראַטור אין זייט סתם א סיקענ-שפיל, אָבער א יאָגעניש נאָך בילדער האָט זאָלן שילדערן צוליב ש'לע-רונג ויין עסעסטיע, "שייב" זיך אָן זיין עטיק, אָר דער סענערי: זיך דעמאָנסטרירן, אָר דער שידעלבונג צו ווצו דעם וואָס ליינט זיינעם אן ראַפּאָט, אין דעם זין— מיט זיין צייטפיקער צום פאַר-יס-נאָג פון דער נעשיכטע— באַרעכטיקט דער מיליאַט-בייטער שרייבער דעם זיין פון זיין זיין.

רעכטע, האָט ראָס בוך מיט זיך פאַרעמעלט נייטש נאָך אן אנזשאַסטישן פאַם-פלעט, נאָר ס'איז נלייכזייטיק איר דעווען דעם שרייבערס איי מאַסין. דאָס זעלבע קאָן געוואָס ווערן אויך וועגן די אַנדערע ערדע ווינע— „קא-מאַראַ, סאַרלי“, „ווראַ“, „רוח“— וואָס האָבן אַרויס-גערוקט מאַריא ארסענע אלס פּען-מענטש פון ציווילן מוס. אין אַלז וואָס ער האָט פאַר-עפּנטלעכט— „די מענטשן ווילן נישט שטאַרבן“, צייטן און סיסטעם, „פּרעלודיום“, „פּאַפּ“, „אַקטיוו“, „פּיאַנאָ-אַרעט“ און אַנדערע— קומט צום אויסדרוק אַז די שטענ-דיקע שטרעבונג פּונעם שרייבער בייצוטיילערן צום יאָגן א גערעכטע וועלט, א באַפרייע פון עמישע, עקא-מישטע און סאַציאַלע ווי-דע-שפּאַרבן. די זאָג פונעם שרייבער איז ענטיק אויך אין זיין לעצטעם דערשיינענעם ראַפּאָט „שטרוואַ“.

וואָס „שטרוואַ“ איז געווען, ווייסט היינט די נאָצע וועלט, די וועלט ווייסט, אָבער זי וועלט נייטש באַדאַרפ פאַר-געסן. די וועלט וואָלט נישט באַדאַרפ פאַרנעמען זייער יידן וואָס זענען געווען אן ווייניקע האָבן געפיינט אן ווי קאַנען ראַפּעווערן זייער לעבן וואָס די לעגיאַטאָן אין פאַ-סישן האָבן באַדאַרפ, אן זיי קאַנען זיך ראַפּעווערן און די פּראַפּעטיאָנעלע, קאָניוקטור-פאַרבייטער, פון די היילע-רייטן האָט האָבן אין רומע-ניע, אין די יאָרן 1940—1944— בזו דעם היסטאָרישן מאָג פון 23-טן אַנווס 1944 געשטאָן און געקאַנען פּראַנק אַין פּריי, די וועלט וואָלט נישט באַדאַרפ פאַר-געסן זייער יונגע און דער-וואַקסענע, אַלע און קראַנקע יידן וועלכע האָבן געלויבט זיך ווי קאַנען זיך ראַפּעווערן דאָס לעבן מיטן איינשטיין אין דעם אַרום, און דער טרומע מיט דעם רעם נאַעס „שטרוואַ“.

זיי זענען געווען איבער-צייט אן זיי וועלן אויטאָריס בלייבן לעבן. אָבער זיי זענען פאַרצייטע פון סויט האָבן זיי נייטש געלעבט, זיי האָבן געוואָלט.

די שוידערלעכע סענעס, וואָס זענען פאַרנעקומען אף דער פּריווריק-באַרימטער שוף „שטרוואַ“ האָבן געווען אין מאַריא ארסענע אן אַפּלי-מישן שילדערער אָבער אויך אן איינפילער, אן אינסאלער וואָס לידע מיט מוט די קרבנות. מענטשן הונגערדיקע, קראַנקע, וואָס האָבן געקעמט אין אומגעשטעלט באַרני-גונגען מיט די מיט-וואַפּעס און אף דער גרוואַמער אויגע-רופענע שוף, זענען געשטאַרבן מיט א שרעקלעכען מיט איי-דער ווי זענען פאַרויקען געוואָרן אין די געשייטשן פינגעס באַרניווייזן-ים.

די הונגערטער יונגעלעכע און אַלע, פּריווע און קיני-דער, וואָס האָבן איבער-געלעבט און רעד שוף זייער לעצטע מאַנעווער, די פאַר-שטעטע אָן א מיטשע צו א שרעקלעכען מיט, האָבן גע-פונען אין מאַריא ארסענע א סאַלאַטירשן קראַנקער, וואָס איז אַלזן מיט באַיאַניררוקט

...כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תלני אלך עמך עמי ואלהיך אלהי.

(רות - ט"ז)

העברעישע כתבי-ידן אין בריטיש-מוזעום

(המשך פון זייט 11)

פיל תפילות און הימנען. עס געמינען זיך אין מוזעום אויך עפליכע עקומעפלארן פון איר לוסטירדע גרות. פון זיי שפּאַניטער שולע פון 14-טן יאָרהונדערט.

גולה. דער אָפּטמאַל פאַר-פּאַנ 130 אַרבעטן וועגן קבלה, ציוויל וועלעכע אַברם אבולפּיאַס פירוש צו מודה נבוכים (ספּטמא דער אייג-צייטער עקומעפלאר), די אר-ביטן פון יוסף גיאַסיליא, משה פון שם סוב דע לעאָן, משה קאַרדאַווייא, משה חיים ליצאַפּאָל.

באנד מיט פירוש רשי עז כבא מציעא, פון יאָר 1190. דער אָפּטמאַל פון הלכה איז רייד פון איינשטעלעכע, ווערמפולע פּראַקטאָס, צווישן וועלעכע פינף עקומעפלארן פון רמב"ם'ן די חוקה, עפ-ליכע עקומעפלארן פון סא-מא פון אַלפּאַסי. א ווער-פולער עקומעפלאר איז דער מושן די הוספות פון רבי שמואל בן מאיר צו אַלפּאַסי אן ארבעט. דעם רמב"ם'ן מושן תורה פאַרמאָגט א רייד אילוסטראַטירט שער-בלאָט.

עטיה, פּילאָזאָפּיע, פּאַעווע. די אָפּטמאַל זענען נישט אוי אויך די ווי די אַנדערע אָבער רייד די קאַנען די פּאַרשער נע פּי נאָ איינערעמאָסע פאַרעמפּלעכט אין יאָר 1867, ווייט ער אָן אז אין די שפעטערדיקע 89 יאָר איז די צאָל העברעישע ביכער געוואקסן ביז 600 עקומע-פלארן. אָבער די חטיבות פון דער ביבליאָטעק האָט אָנגע-הויבן ביי יאָר 1848, ווע ס'איז אָנגעקומפן געוואָרן די באַרייטע זאַמלונג פון ו.ש. מיכאַל פון האַמבורג און די ביבליאָטעק אוי באַרייכערטע-וואָרן מיט 4420 ווערמפולע ביכער.

די רעפּרעזענטאַטיוו דורך דעם בוך פון יוסוף אל באשי, "שאלות ותשובות", דורך דעם בוך פון קירקסאני, "ספר המעוות" און פון סאַמועל אל מאַרעס, "אל מורשיד".

תפילות. אויך דער סעקטאָר איז רייד רעפּרעזענטאַטיוו. ער פאַרמאָגט מיטטערן פון אלע וויכטיקע נסחאות. די ספר-רעס פון מאַרפּאָליוס האָבן אויסגעפונען אין די כתבי-ידן עוויסע שטריכן פון וועלעכע ס'האָט נישט געוויסע אפילו נישט געאַפּאַלע צונג, דער באַווסטער פאַרזאַסער פון

די ביבליאָטעק איז אויך פאַרדעסערט געוואָרן מיט די ביכער און דער זאַמלונג פון יוסף אַלפּאַזי.

פון דעם קאַמפּאַנאָ וואָס זענדער האָט פּירעפּעלעכט, באקומט זיך אז בייזן יאָר 1867 האָט דער אָפּטמאַל פון העברעישע ביכער פאַרזאַפּט: 65 ביכער געדריקטע זיין 15-טן יאָרהונדערט; 237 ביכער געדיקטע און די יאָרן 1700—1840; 22 ביכער געדיקטע אין די יאָרן 1480—1800; 38 ביכער אין די יע-לעטע מען זייטס א ס'איז פּראַן נאָר אין עקומעפלאר, אָדער העכסטנס צווי עקומע-פלארן.

אין דעם אַיינציגן-ע-ן אָפּטמאַל זענען פאַרזאַפּט זיין אויך אן איינערעמאָסע זאַמלונג פון אלע יידישע מסכתות.

אין אונדזערע קהילות בערלאד

די רבנים פון דער פּאַנעט משה, רבנים וואָס זענען פון יאָר 1848 געווען די מנהיגים רחנים פון דער שטאָט, פון דור רור.

די אָנפירונג פון דער בער-לאדער קהילה האָט געזעסן פאַרצייטס א ריי רעדנריי-כונען. עס זענען ווערנענדיק געוואָרן א ריי רעבאַנסן פון נעם קהל-הויז, נעם האָט געמאַכט א נייטש פלוים ארום דער גרויסער שוף און עס זענען אויסגעפירט געוואָרן אידע פאַרשרענע אַנדערע ווייטשאַפּטלעכע ארבעטן.

די נייטש לאנג איז פאַר-געקומען אין נאַלצער סעפּט א ווינדערבאַרע בר-מצוה-פיי-ערלעכקייט אף וועלעכער ס'האָבן זיך באַטייליקט פיל נעסן, ווי אויך די קורטאַנסן פון דער אָרטיקער תלמוד-תורה. די קורטאַנסן זענען געקומען זיך פּרעיען און פּרעיען די געשעענישן צוזאַמען מיט זייער קאַלענע ארטיק באַשטימער, איינער פון די בעסטע מינדער פון דער תלמוד-תורה.

די פּרעלעכקייט איז פאַר-געקומען אין א געהיבענער ייטמונג. אלע אָנזענדיקע האָבן גראַטולירט דעם בר-מצוה אים געווינטשן דעם סטראַדיאַנעלן מזל טוב! דער תלמיד ארמור באַשאַש-דער האָט זיי אלע געווינטשט און זיך פאַרפליכטעט זיי מער צו לערנען מיט התמדה.

עס איז באַווייליקט געוואָרן דאָס נויטיקע זעלס פאַרן פאַריכטן זייער אוהל ווע רוען אין זייער אייביקער די

